

VILKAVIŠKIO VAIKŲ LOPŠELIS DARŽELIS
„BURATINAS“

VILKAVIŠKIO VAIKŲ LOPŠELIO-DARŽELIO „BURATINAS“
IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA

9* VAIKYSTĖS TAKELIU #6

Vilkaviškis
2017

PROGRAMOS TURINYS

1. Bendrosios nuostatos:
 - 1.1. švietimo teikėjo duomenys;
 - 1.2. vaikai ir jų poreikiai;
 - 1.3. mokytojų ir kitų specialistų pasirengimas;
 - 1.4. regiono ir įstaigos savitumas;
 - 1.5. tėvų ir vietos bendruomenės poreikiai;
 - 1.6. požiūris į vaiką ir jo ugdymą(si).
2. Ikimokyklinio ugdymo principai.
3. Tikslai ir uždaviniai.
4. Ugdymo turinys, metodai, priemonės.
5. Ugdymo pasiekimai ir jų vertinimas.
6. Naudota literatūra ir informacijos šaltiniai.

PROGRAMĄ PARENGĖ

Viktorija Dėdynienė, vyresnioji mokytoja, meninio ugdymo pedagogė,
Lilija Navikienė, direktorės pavaduotoja ugdymui, II vadybinė kategorija,
Irma Norkevičienė, grupės auklėtoja, metodininkė,
Birutė Sabaliauskienė, grupės auklėtoja, metodininkė,
Edita Setkauskienė, grupės auklėtoja, metodininkė,
Birutė Stumbrienė, vyresnioji grupės auklėtoja,
Jurgita Šerpenskienė, vyresnioji grupės auklėtoja,
Danutė Žilinskienė, direktorė, II vadybinė kategorija.

PATVIRTINTA
Vilkaviškio vaikų lopšelio-darželio
„Buratinas“ direktorės
2018 m. vasario 9 d.
įsakymu Nr. (1.3.) V-17

PRITARTA
Vilkaviškio vaikų lopšelio-darželio
Tarybos 2017 m. spalio 31 d. posėdžio
protokolu Nr. IT-1-3

PRITARTA
Vilkaviškio rajono savivaldybės
administracijos direktoriaus
2018-02-08 įsakymu Nr. B-IV-147

I SKYRIUS

BENDROSIOS NUOSTATOS

1.1. Švietimo teikėjo duomenys.

Vilkaviškio vaikų lopšelis-darželis „Buratinas“ – savivaldybės neformaliojo ugdymo institucija, priskiriama ikimokyklinio ugdymo mokyklų tipui. Įstaigos veiklos pradžia – 1984 m. kovo 1 d. Lopšelyje-darželyje veikia 13 grupių: dvi ankstyvojo amžiaus grupės, aštuonios ikimokyklinio ugdymo grupės ir trys priešmokyklinio ugdymo grupės.

Ugdymo kalba – lietuvių.

Įstaigos adresas, pašto indeksas: Vienybės g.70 B, Vilkaviškis, LT-70159, Lietuvos Respublika,
telefonas 8 342 52 554, el. pašto adresas: ldburatinas@vilkaviskis.lt., internetinė svetainė: www.buratinas.mir.lt.

Ugdymo programos filosofija apibrėžia šiuolaikišką požiūrį į ikimokyklinio ugdymo organizavimą ir vaiko asmenybės brandinimą. Programa siejama su humanistinės, egzistencinės, fenomenologinės, progresyvinės filosofijos idėjomis. Svarbiausi autoriai, kurių idėjos taikomos lopšelio-darželio pasirinktoje ugdymo filosofijoje, yra F. Frėbelis, R. Štaineris, R. Pjaže, E. Eriksonas. Pasirinktos esminės idėjos atskleidžia filosofinę ugdymo kryptį: ugdymo programoje pabrėžiama vaiko saviraiškos ir savirealizacijos galimybių svarba, pagarba vaikui, jo asmenybei. Atskleidžiama mūsų pasirinkta meninio-estetinio ugdymo kryptis, kurią esame pasirinkę nuo 1994 metų ir turime sukaupe meninio ugdymo patirtį.

Ugdymas organizuojamas vadovaujantis humanistinės pedagogikos holistiniu (visuminiu) požiūriu į ugdomą asmenybę jos saviraidos procese.

Vaikai – aktyvūs veiklos iniciatoriai, besimokantys pagal savo patirtį, priimtinaisiais būdais. Auklėtojas – vaikų ugdymo ir ugdymosi situacijų kūrėjas, patarėjas, partneris. Tėvai – svarbiausi vaikų ugdytojai, aktyviai dalyvaujantys ugdymo procese. Vyksta glaudus visų įstaigos bendruomenės narių bendradarbiavimas, sudarant sąlygas vaiko vertybinių nuostatų, gebėjimų, žinių ir supratimo visuminiam ugdymui(si), kuriant aplinką, kurioje gera visiems – vaikams, tėvams, pedagogams.

Kiekviena grupė – atvira, savita, originali. Pedagogės pasirinkę mėgstamą sritį. Siekiama, kad vaiką suptų saugi, vaiko raidą skatinanti aplinka, sukurtos erdvės ugdytų meninius gebėjimus, estetinį skonį, tautinę savimonę. Vaikams turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių įstaigoje teikiamos logopedės, psychologės, specialiosios ir socialinės pedagogių paslaugos.

1.2.Vaikai ir jų poreikiai.

Įstaigos ugdymo programa parengta vadovaujantis vaikų poreikiais įstaigos vidinės kultūros nuostatomis, bendruomenės lūkesčiais, prisiimant atsakomybę už visuminį vaikų ugdymą(si), orientuotą per vaikams priimtinausią veiklą – žaidimus, kūrybą, meninę raišką, bendravimą. Žaidimas – svarbiausias vaiko socialinio, emocinio ir pažintinio ugdymosi variklis. Laisvė veikti žaidžiant, vaiką skatins rodyti iniciatyvą, bendrauti, mėginti, keisti, modeliuoti, mąstyti, fantazuoti, kūrybiškai išreikšti save ir atspindėti pasaulį, priimti sprendimus, sukaupti jėgas, dėmesį, valią, būti drąsiam, atkakliam, iniciatyviam, išmokti kontroliuoti savo elgesį.

Vaikų poreikiai, kurie sudaro programos esmę:

Saugumo ir pripažinimo poreikis. Lopšelių-darželių lanko virš dviejų šimtų nuo 1,5 iki 6 (7) metų vaikų. Veiksmingiausiai vaikas ugdomi aplinkoje, kurioje yra saugus, gerbiamas, kurioje pripažįstama jo nuomonė ir tenkinami jo poreikiai. Saugiai besijaučiantys ugdytiniai gali tyrinėti pasaulį, drąsiai reikšti savo nuomonę. Įstaigoje taikoma adaptacijos priemonių sistema saugiai vaiko adaptacijai užtikrinti. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa emociniams – socialiniams įgūdžiams ugdyti. Lopšelyje-darželyje sudarytos sąlygos ugdyti specialiujų poreikių vaikus. Vaikų talentai, pomėgiai atsiskleidžia organizuojant veiklas, darbų parodas, dalyvaujant konkursuose, sportinėje ir kultūrinėje įstaigos veikloje bei už jos ribų.

Bendravimo poreikis. Įstaigoje skatinamas bendradarbiavimas, pozityvus požiūris į įvairių poreikių turinčius vaikus įgyvendinant veiklas: „Draugauja visi – maži ir dideli“, akcijas „Veiksmo savaitė be patyčių“, „Tolerancijos diena“. Bendraujama ir bendradarbiaujama su socialiniais partneriais, kartu organizuojami bendri renginiai, meniniai projektai. Bendravimo patirtis kaupiama susitinkant su specialiujų tarnybų atstovais.

Savarankiškumo, aktyvumo, judėjimo poreikis. Organizuojamos rytinės mankštos, kūno kultūros užsiėmimai lauko ir vidaus patalpose, kasdienės aktyvios veiklos lauke, ekskursijos, išvykos. Įgyvendinami projektai „Vasaris – saugios ir sveikos gyvensenos mėnuo“, respublikinis projektas „Olimpinė karta“. Įstaigoje sudarytos sąlygos papildomai lankyti krepšinio, šachmatų, futbolo, šokio užsiėmimus.

Saviraiškos poreikis. Laikantis vaikų interesų prioritetiškumo principo yra tenkinami prigimtiniai vaiko poreikiai, ypač didelį dėmesį skiriant vaikų saviraiškai, kaip universaliai pasaulio pažinimo ir vaiko visuminio ugdymo priemonei. Gabūs muzikai vaikai, lanko muzikinio ugdymo ir etnografinio ugdymo grupes. Teikiamos papildomo ugdymo paslaugos, tenkinančios vaikų saviraiškos poreikį: dailės, šokio, muzikos būreliai.

Pažinimo poreikis. Sudaromos sąlygos vaiko smalsumui tenkinimui įvairiai veikiant su aplinkoje esančiais daiktas, tyrinėdamas aplinką visais pojūčiais.

1.3.Mokytojai ir kiti specialistai.

Lopšelyje-darželyje dirba 55 darbuotojai, iš jų – 31 pedagogas (grupės auklėtojai, priešmokyklinio ugdymo pedagogai, meninio ugdymo pedagogai, kūno kultūros pedagogas), keturi specialistai: logopedas, psichologas, specialusis ir socialinis pedagogai. 8 pedagogai įgiję auklėtojo metodinio kvalifikacinę kategoriją.

Ugdytojai – kvalifikuoti, motyvuoti, bendraujantys, bendradarbiaujantys. Įstaigoje dirbantis personalas supranta vaikystę kaip vertybę, stengiasi pažinti kiekvieno vaiko individualybę, pasirinkti ir taikyti tinkamas ugdymo strategijas, geba sukurti psichologiškai saugią aplinką, profesionaliai organizuoti ugdymo ir ugdymosi procesą, palaikyti ir stiprinti vaiko galias, tinkamai vertinti jo pasiekimus bei daromą pažangą, suvokia ugdymosi džiaugsmus ir sunkumus. Domisi naujovėmis, nuolat tobulina savo kvalifikaciją, turi komandinio darbo patirties, taip pat patirties rengiant ilgalaikius ir trumpalaikius projektus. Profesinio tobulėjimo nuolat siekia ir aptarnaujančio personalo darbuotojai.

Įstaiga yra ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo metodinis konsultacinis centras rajone, todėl nuolat teikia metodines rekomendacijas rajono pedagogams, įstaigos pedagogai dalinasi savo gerąja praktinio darbo patirtimi. Jie skaito paskaitas, veda seminarus, atviras veiklas, dalyvauja darbo grupėse, įvairiuose kvalifikaciniuose renginiuose, konferencijose.

Lopšelyje-darželyje veikia Vaiko gerovės komisija, kuri atlieka pradinį vaiko specialiųjų poreikių vertinimą; bendradarbiaudama su specialistų komanda, tėvais aptaria ir sudaro individualius pagalbos vaikui planus, programas, teikia konsultacijas, rekomendacijas ugdytinių tėvams, dirbantiems pedagogams. Teikiama nemokama pagalba specialiųjų poreikių vaikams bei jų tėvams. Pagalbą teikia specialusis ir socialinis pedagogai, psichologas, logopedas. Meninio ugdymo pedagogai, padeda plėtoti meninės kūrybos galias, patirti kūrybos džiaugsmą. Kūno kultūros pedagogas organizuoja kūno kultūros užsiėmimus, rytines mankštas.

Grupių pedagogai ir specialistai glaudžiai bendradarbiauja tarpusavyje: kartu rengia ugdomosios veiklos planus, integruoja veiklas, rengia projektus, akcijas, parodas, šventes.

1.4. Regiono ir įstaigos savitumas.

Vaikų lopšelis-darželis „Buratinas“ įsikūręs šiauriniame Vilkaviškio pakraštyje. Greta „Aušros“ gimnazija, daugiabučiai namai. Už jų driekiasi natūrali pieva nuo seno miestelėnų vadinama „pempyne“. Ugdytiniai turi galimybę šioje gamtinėje aplinkoje grožėtis, sužinoti, atrasti, tyrinėti gyvą ir negyvą gamtą, išgirsti gamtos garsus.

Bendruomenei svarbus įstaigos aplinkos grožis ir funkcionalumas, todėl rūpestingai puoselėjame, turtiname, modernizuojame savo teritoriją. Jau spėjo paūgėti mūsų „Miškas“, „Eglynas“, kuriame vaikai gali pažaisiti, atrasti, stebėti. Patirtinis ugdymasis vyksta naujai įruoštam šiltnamyje, darže, sode, lauko klasėje, pojūčių ir saugaus eisimo takuose. Vaikų kūrybiškumas ugdomi pamėgtose „Dirbtuvėse“ su natūraliomis priemonėmis, meno ir muzikos erdvėse. Vaikus vilioja nuolat atnaujinami lauko žaidimai „Žiniuko“ kampelyje, stebėjimai „Apžvalgos bokšte“. Šiuolaikiškai įrengtos vaikų lauko žaidimų aikštelės, futbolo aikštynas, pavėsinės. Kiekvienais metais vietos bendruomenė rūpinasi pasodinti naujų augalų, žolynų, sukurti, įruošti vis kitą erdvę kuo įvairesnei vaikų veiklai.

Ugdymas vyksta ne tik uždaroje erdvėje. Išnaudojamos galimybės ugdytis ir virtualiame pasaulyje, įstaigos aplinkoje ir už jos ribų. Organizuojamos edukacinės išvykos į istorines, kultūrinės ir kitas vietas. Nuo 2013 m. vieninteliai apskrityje dalyvaujame Vaikų ir Jaunimo olimpinio ugdymo projekte „Olimpinė karta“.

Puoselėdami tautiškumą ir įprasmindami jį kasdieninėse veiklose, renginiuose siekiame nepamiršti tautos šaknų, kurios įsismelkia mūsų dvasion su motinos lopšine, močiutės pasakomis, visu kūrybiniu tautos paveldu.

Darželis mielai kviečia tėvelius, kolegas ir mikrorajono gyventojus dalyvauti ugdomajame procese, projektuose, akcijose, renginiuose, parodose, išvykose.

Vizija. Šiuolaikiška, atvira kaitai, besimokanti ir bendradarbiaujanti, patraukli bendruomenei ir visuomenei ikimokyklinio ugdymo įstaiga.

Misija. Teikti kokybišką ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą. Užtikrinti prasmingą vaikystės laiką, siekiant asmens ugdymo(si) sėkmės.

Įstaiga turi savo atributiką: himną, vėliavą, logotipus. (1 schema).

1 schema. Grupių ugdymo kryptys.

1.5. Tėvų (globėjų) ir vietos bendruomenės poreikiai.

Vaikų vystymosi sėkmė priklauso nuo vaiką supančių žmonių. Vienas iš svarbiausių sėkmingos ikimokyklinio ugdymo įstaigos veiklos garantų – tai glaudus įstaigos darbuotojų ir ugdytinių tėvų (globėjų) bendradarbiavimas. Įstaiga atvira tėvams ir bendruomenei. Rengiant programą, tėvai turėjo galimybę pareikšti savo mintis, išsakyti savo poreikius. Jie susipažino su įstaigos veikla, ugdymo programa, pasidalino savo patirtimi, patys teikė pagalbą, išsakė savo lūkesčius.

Tėvų lūkesčiai:

Gera vaiko savijauta ir sveikata.

Įdomus, turiningas kasdienis vaiko gyvenimas.

Saugi, ugdymą skatinanti aplinka.

Vaiko individualių galių plėtojimas.

Šiltas ugdytojų santykis su vaikais ir jų tėvais.

Tęstinumas ir darna tarp vaiko gyvenimo lopšelyje-darželyje ir šeimoje.

Svarbus yra šeimos ir įstaigos bendradarbiavimas, grįstas tarpusavio pasitikėjimu ir pagarba. Dirbame pagal bendradarbiavimo su šeima sistemą. Lopšelyje-darželyje užtikrinamas vienas iš svarbiausių tėvų poreikių – ugdymo tęstinumas, nes lopšelyje-darželyje ugdomi ankstyvojo, ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikai.

Bendruomenės lūkesčiai:

Palaikyti pozityvius tarpusavio santykius.

Dalintis informacija apie įstaigos gyvenimą, įtraukti tėvus bendruomenės veiklas.

Pažinti vaiką, personalizuoti ugdymo turinį.

Pastebėti sunkumų patiriančius vaikus, teikti specialistų pagalbą.

Kurti saugią, vaikų ugdymą skatinančią aplinką.

Vadovautis demokratišku auklėjimo stiliumi.

Ugdomosios veiklos planavimą orientuoti į vaiko asmenybės ūgtį.

Bendradarbiauti su socialiniais partneriais mieste, rajone, respublikoje.

Skleisti praktinę darbo patirtį, reflektuoti savo veiklą.

Kelti kvalifikaciją, atsižvelgiant į įstaigos, šalies švietimo prioritetus ir individualius poreikius.

Vaikų lūkesčiai:

Būti saugiu ir mylimu.

Laisvės savo sumanymams įgyvendinti.

Draugiška aplinka, įdomi veikla.

Fizinio aktyvumo džiaugsmas, žaislų įvairovė, edukacinės išvykos.

Būti savarankišku ir atsakingu.

1.6. Požiūris į vaiką ir jo ugdymą(si.)

Remiantis Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijoje ratifikuotoje 1995 m. liepos 3 d. Lietuvos Respublikos įstatymu Nr. 1-983, kiekvienas vaikas pripažįstamas kaip unikali, besikeičianti, aktyvi individualybė. Ugdymo grupėse pripažįstama vaiko nuomonė, jo teisė spręsti, rinktis, tartis. Jis žaidžia, kaupia patirtį, greitai mokosi, turi savo pasaulio matymą, kuria savo vertybes. Ugdymo ir ugdymosi procesas grindžiamas socialinio teisingumo, lygiavertiškumo, tolerancijos vertybėmis.

II SKYRIUS

IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

Humaniškumo principas. Gerbti vaiką kaip asmenybę, pripažįstant vidinio pasaulio nepriklausomybę ir savarankiškumą, gilinantį į kiekvieno vaiko natūralius raidos dėsnius, siekius, poreikius.

Socialinio kultūrinio kryptingumo principas. Ugdymą grįsti žmogiškosiomis, tautinėmis ir pilietinėmis vertybėmis, orientuotomis į vaiko gyvenimui reikalingų socialinių, kultūrinių kompetencijų plėtojimą, tolerancijos ugdymą.

Demokratiškumo principas. Skatinti lygiavertę vaiko ir suaugusiojo partnerystę, derinti tėvų ir ugdytojų lūkesčius, suteikti vaikams galimybę laisvai ir atsakingai veikti.

Individualumo principas. Atsižvelgti į vaiko individualias galias, skirtingą ugdymo(si) patirtį, sudarant sąlygas ugdytis savo tempu, siekti maksimaliai geriausio rezultato.

Integralumo principas. Ugdymo turiniu garantuoti harmoningą asmenybės formavimąsi, visuminį pasaulio suvokimą per asmeninę patirtį.

Atsinaujinimo principas. Taikyti inovatyvius ugdymo(si) metodus, būdus; diegti IKT naujoves, sudaryti palankias sąlygas vaiko kūrybinei raiškai ir iniciatyvai.

Grįžtamojo ryšio principas. Keistis informacija apie vaiko ugdymą(si), pasiekimus, analizuoti, reflektuoti ir numatyti tolimesnes ugdymo gaires.

Tęstinumo principas. Siekti darnaus vaiko perėjimo nuo ankstyvojo ugdymo(si) šeimoje prie ikimokyklinio ugdymo(si) grupėje, laiduoti tinkamą perėjimą prie ugdymo(si) priešmokyklinėje grupėje.

III SKYRIUS

TIKSLAI IR UŽDAVINIAI

Tikslas

Atsižvelgiant į vaiko prigimtines galias, jo individualią patirtį, vadovaujantis raidos dėsniniais, padėti vaikui išsiugdyti savarankiškumo, sveikos gyvensenos, pozityvaus bendravimo su suaugusiaisiais ir vaikais, kūrybiškumo, aplinkos ir savo šalies pažinimo, mokėjimo mokytis pradmenis.

Uždaviniai

Siekti, kad vaikas:

1. Plėtotų individualias galias, aktyviai veikdamas, saugioje, gamtinėje ir kultūrinėje aplinkoje.

2. Pozityviai bendrautų ir bendradarbiautų su suaugusiais ir vaikais, mokytųsi spręsti kasdienes problemas, atsižvelgti į savo ir kitų ketinimus, veiksmų pasekmes.

3. Patenkintų fizinius, psichologinius, socialinius poreikius, kauptų kasdieniam gyvenimui būtinas kompetencijas.

4. Aktyviai dalyvautų ir kūrybiškai išreikštų save šeimos, įstaigos ir vietos bendruomenės gyvenime.

5. Mokytųsi pažinti ir veikti: žaistų, tyrinėtų, naudotųsi elektroninėmis technologijomis, rinktųsi veiklos būdus ir priemones, samprotautų apie tai, ko išmoko, numatytų tolesnės veiklos žingsnius.

IV SKYRIUS

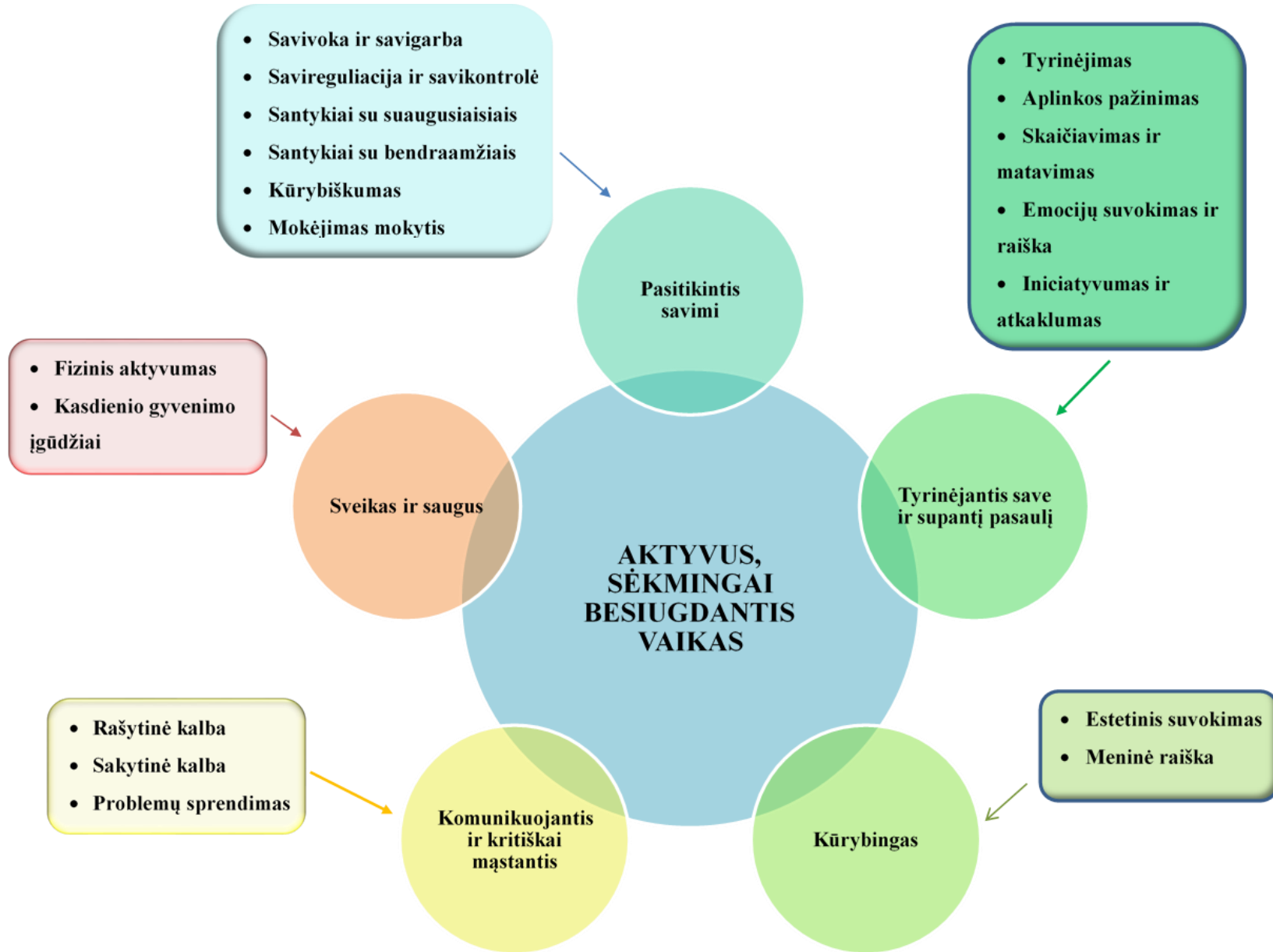
UGDYMO(SI) TURINYS, METODAI, PRIEMONĖS

Ugdymo(si) turinys – orientyras, nevaržantis pedagogo, leidžiantis jam kūrybingai organizuoti veiklą, ją vertinti ir koreguoti, atsižvelgiant į kiekvieno vaiko amžių, jo patirtį, vaiko bei grupės individualumą. Įstaigoje vaiko ugdymas nukreiptas į vaiko poreikius: žaisti, kurti, tyrinėti, judėti bei tenkinti individualius vaiko poreikius. Ugdymo turinys sudarytas, atsižvelgiant į ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašą. Programos ugdymo turinyje vaikų amžius siejamas su pasiekimų žingsniais: antras žingsnis – 2 metai, trečias žingsnis – 3 metai, ketvirtas žingsnis – 4 metai, penktas žingsnis – 5 metai, šeštas žingsnis – 6 metai, septintas žingsnis – pažengusiems. Vaiko pasiekimai veda link esminių vertybinių nuostatų.

Ugdymo turinyje aktyvaus, sėkmingai besiuogdančio vaiko siekiai (2 schema):

1. Pasitikintis savimi.
2. Tyrinėjantis save ir supantį pasaulį.
3. Kūrybingas.
4. Komunikuojantis ir kritiškai mąstantis.
5. Sveikas ir saugus.

2 schema.

Pasitikintis savimi

Supranta savo asmens tapatumą, priskiria save šeimai, grupei, bendruomenei, pasitiki savimi ir savo gebėjimais, palankiai kalba apie save. Mokosi elgtis mandagiai, taikiai, bendraudamas su kitais, bando kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus. Vaikas bendrauja su suaugusiais, mokosi gerbti ir vertinti save, kitus žmones, įgyja įvairios patirties. Draugauja su visais, dalinasi žaislais, tariasi, užjaučia, padeda. Suaugusiojo padedamas supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems. Savitai reiškia savo įspūdžius, įvairioje veikloje, siūlo naujas, netikėtas idėjas, jas įgyvendina.

Savivoka ir savigarba

Vaiko pasiekimai				
2–3 metų	3–4 metų	4–5 metų	5–6 metų	Pažengusiems
Kalba pirmuoju asmeniu „aš“. Pasako, kas jis yra – berniukas ar mergaitė. Pavadina 5–6 kūno dalis. Didžiuojasi tuo, ką turi ir gali padaryti.	Mano, kad jis yra geras, todėl jį kiti palankiai vertina. Pasako savo ir kito jausmus, norus, pasako, kaip jaučiasi. Kalba pirmuoju asmeniu savo „aš“ sieja su savo veikla ir daiktų turėjimu – pasako, ką daro, ką turi.	Supranta, kad jis buvo (kūdikis), yra (vaikas) ir visada bus tas pats asmuo užaugęs (vyras, moteris). Jaučiasi esąs šeimos narys, pasakoja apie šeimą, draugus. Siekia dėmesio, palankaus vertinimo.	Gerai suvokia savo norus, jausmus, gebėjimus. Pasako savo tautybę. Save vertina teigiamai. Atpažįsta kitų palankumo ir nepalankumo jam ženklus.	Pasitiki savimi ir savo gebėjimais. Priskiria save giminei. Mokosi saugoti savo privatumą.
Vaiko veiksnių pavyzdžiai				
Ankstyvasis amžius * Žiūri nuotraukas iš šeimos gyvenimo, komentuoja. * Žaidžia žaidimą „Žmogaus kūno dalys“. * Tyrinėja save veidrodyje, atpažįsta ir parodo savo kūno dalis, jaučia skirtumą tarp mergaičių ir berniukų.		Ikimokyklinis amžius * Stebi, tyrinėja savo kūną, pavadina jo dalis. Žaidžia žaidimus, kuriuose būna mama, tėtis, vaikai. * Klasifikuoja mergaičių ir berniukų aprangą, pomėgius. * Įsivertina savo elgesį naudodamas „Gerų poelgių kraitelę“. * Klausosi lietuvių liaudies pasakas, kuriuose aiškiai skiriamas gėris ir blogis. * Mimika išreiškia nuotaiką, keičia kalbėjimo intonaciją pagal nuotaiką, įvardina savo jausmus.		

Savireguliacija ir savikontrolė

Vaiko pasiekimai				
2–3 metų	3–4 metų	4–5 metų	5–6 metų	Pažengusiems
<p>Patyręs nesėkmę suaugusiojo kalbinamas nusiramina.</p> <p>Pats ieško nusiramavimo, glausdamas žaisliuką, prieidamas prie suaugusiojo, ropšdamasis ant kelių.</p> <p>Pradedama valdyti savo emocijas, veiksmus, reaguojama į suaugusiojo veido išraišką, balso intonaciją.</p>	<p>Ramiai reaguojama į esamą tvarką.</p> <p>Jeigu kas nepatinka, pasišalina.</p> <p>Geriau valdo savo emocijas ir veiksmus.</p> <p>Žaisdamas kalba su savimi, taip sutelkia dėmesį, kontroliuoja savo elgesį.</p> <p>Bando laikytis suaugusiojo prašymų ir susitarimų.</p>	<p>Nusiramina kalbėdamas su suaugusiu.</p> <p>Pradedama valdyti emocijas.</p> <p>Pasako savo ir kito asmens netinkamo elgesio pasekmes.</p> <p>Primenant laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų.</p> <p>Stengiasi laikytis žaidimo taisyklių.</p>	<p>Nusiramina, atsipalaiduoja pasirinkęs įdomią veiklą.</p> <p>Jausmus reiškia mimika, žodžiais.</p> <p>Retkarčiais primenamas laikosi grupės susitarimų, tvarkos.</p> <p>Draugams primena tinkamo elgesio susitarimus.</p> <p>Susitarimų bando laikytis be suaugusiųjų priežiūros.</p>	<p>Pats taiko nusiramavimo, atsipalaidavimo būdus.</p> <p>Bando susilaikyti nuo netinkamo elgesio provokuojančiose situacijose.</p> <p>Stengiasi suvaldyti savo įniršį.</p>
Vaiko veiksenų pavyzdžiai				
<p>Ankstyvasis amžius</p> <ul style="list-style-type: none"> * Glaudžia žaisliuką. * Suklūsta suaugusiojo kalbinamas. 		<p>Ikimokyklinis amžius</p> <ul style="list-style-type: none"> * Pasirenka žaislus. Susiranda žaidimo draugų ir žaidžia greta kitų ir su kitais. * Pasitraukia iš žaidimo, kai negauna norimo žaislo. * Sako „aš pats“, kai suaugusysis nori jam padėti. Neskaudžiai užsigavęs bando sulaukyti atšaras. Išbando įvairius konfliktų sprendimo ar savo interesų gynimo būdus. * Suaugusiojo paprašytas priima atstumtą vaiką į žaidimą. Bando tartis dėl norimo žaislo. * Paprašytas netrukdyti kitiems, audringas džiaugsmo emocijas gali reikšti santūriau. * Pavargęs ar nusiminęs nueina pažaisti vienas. * Nusiramina kalbėdamasis su auklėtoja. * Siekia norimo žaislo, siūlydamas savo žaislą kitam. Pats sutvarko žaidimų vietą po žaidimo. * Pats bando sudrausminti išdykaujančius bendraamžius, supykęs ant draugo, pasirenka prasmingą veiklą. * Nepasidalinus vaidmenimis žaidime, bando rasti sprendimą be auklėtojo pagalbos. * Laikosi susitarimo paprašyti draugo, jei nori pažaisti su jo žaislu. * Džiaugsmingai ruošiasi šventei. 		

Santykiai su suaugusiais

Vaiko pasiekimai				
2–3 metų	3–4 metų	4–5 metų	5–6 metų	Pažengusiems
Lengviau atsiskiria su tėvais. Ramiai stebi nepažįstamus žmones. Išbando ką nors nauja, drąsiai veikia, kai šalia yra suaugusysis.	Lengvai atsiskiria nuo tėvų ar globėjų. Mėgsta ką nors daryti su suaugusiais. Rodo pasitikėjimą grupės auklėtojais, supranta jausmus, bendradarbiauja su jais.	Priima su veikla susijusius suaugusiojo pasiūlymus. Įtraukia suaugusįjį į savo veiklą ir žaidimus. Dažniausiai laikosi suaugusiojo sutartų taisyklių, prašymų, pasiūlymų.	Pagarbiai, geranoriškai bendrauja su suaugusiais. Stengiasi laikytis susitarimų. Bando tinkamu būdu išsakyti savo nuomonę priešingą nei suaugusiojo.	
Vaiko veiksenų pavyzdžiai				
Ankstyvasis amžius * Stebi, tyrinėja nepažįstamus suaugusius žmones, pratinasi bendrauti. * Priima į grupę atėjusius nepažįstamus žmones.		Ikimokyklinis amžius * Padeda auklėtojai grupės žaislų tvarkyme. * Kartu su auklėtoja kuria grupės susitarimus. Pasakoja auklėtojai įvairius nutikimus. * Drąsiai diskutuoja su suaugusiais, išreiškia savo nuomonę (net ir skirtingą). * Dalinasi su grupėje dirbančiais suaugusiais ir bendraamžiais savo rūpesčiais, patyrimais, domisi jų jausmais, užjaučia, paguodžia.		

Santykiai su bendraamžiais

Vaiko pasiekimai				
2–3 metų	3–4 metų	4–5 metų	5–6 metų	Pažengusiems
Žaidžia greta arba trumpai su draugu. Ieško bendraamžių draugijos. Mėgdžioja draugų veiksmus, judesius. Audringai reiškia teises į žaislus, savo daiktus.	Dalinasi žaislais. Kartu su bendraamžiais žaidžia bendrus žaidimus, žaisdamas mėgdžioja kitus vaikus. Turi vieną ar kelis žaidimų draugus, su jais susipyksta ir susitaiko.	Padeda kitam vaikui. Sėkmingai įsitraukia į vaikų grupę ir nuolat kartu žaidžia. Dalinasi žaislais.	Rodo norą bendrauti ir bendradarbiauti su vaikais, palaiko su jais gerus santykius. Tariausi, diskutuoja, derasi su kitais dėl žaidimų sumanymo ir veiklos. Suvokia savo veiksmų pasekmes sau ir kitiems.	Tolerantiškai su bendraamžiais. Supranta žodžių prasmę ir veiksmų pasekmes. Išklauso kitų nuomonę ir iš jų mokosi.

Vaiko veiksenų pavyzdžiai

Ankstyvasis amžius

- * Pasidalina paprašytu daiktu ar daiktais su kitais.
- * Pasirenka žaidimą, draugą bendravimui, žaidimui kartu.
- * Dalinasi žaislais grupėje.
- * Pasiūlo žaislą draugui, rodo sugalvotus veiksmus, stato su draugu vieną bokštą.
- * Pradeda išklaudyti šalia esančius draugus.
- * Dalyvauja pramogose, šventėse.

Ikimokyklinis amžius

- * Klausosi pasakų, žiūri animacinius filmus apie draugystę.
- * Priima, žaidžia su kitaip atrodančiais, specialiųjų poreikių vaikais.
- * Pasako, kaip reikia elgtis, kad turėtum draugų ir kaip galima susidraugauti.
- * Kuria savo grupės taisykles, žaidžia kolektyvinius žaidimus.
- * Žaidžia stalo žaidimus: „Šaškės“, „Kas pirmas pasieks finišą?“ ir pan.
- * Dalyvauja prevenciniame projekte „Be patyčių“.

Kūrybiškumas

Vaiko pasiekimai

2–3 metų	3–4 metų	4–5 metų	5–6 metų	Pažengusiems
<p>Atranda vis naujus dalykus artimiausioje įprastoje aplinkoje.</p> <p>Įsivaizduoja gyvūnus, augalus, daiktus, apie kuriuos jam pasakojama, skaitoma.</p> <p>Žaisdamas atlieka įsivaizduojamus simbolinius veiksmus.</p>	<p>Įžvelgia naujas įprastų daiktų bei reiškinių savybes.</p> <p>Pasitelkia vaizduotę ką nors veikdamas: žaisdamas, pasakodamas, judėdamas.</p> <p>Sugalvoja įdomių idėjų, skirtingų veikimo būdų.</p>	<p>Klausinėja, aiškindamasis jam naujus, nežinomus dalykus.</p> <p>Savitai suvokia ir vaizduoja pasaulį.</p> <p>Išradingai, neįprastai naudoja įvairias medžiagas, priemones.</p> <p>Lengvai sugalvoja, keičia, pertvarko savitas idėjas, siūlo kelis variantus.</p> <p>Džiaugiasi savitu veikimo procesu ir rezultatu.</p>	<p>Nori atlikti ir suprasti vis daugiau naujų, nežinomų dalykų.</p> <p>Kelia probleminius klausimus, diskutuoja, svarsto, įsivaizduoja, fantazuoja.</p> <p>Drąsiai, savitai eksperimentuoja, nebijo suklysti, daryti kitaip.</p>	<p>Greitai pastebi ir renkasi tai, kas nauja, sudėtinga.</p> <p>Įžvelgia neišbandytas veiklos galimybes, kelia probleminius klausimus.</p> <p>Pasineria į kūrybos procesą, turimas patirtis jungdamas į naujas idėjas, naujus būdus.</p> <p>Kartu su kitais ieško savitų sprendimų, atlikimo variantų, siekia rezultato. Nebijo daryti kitaip, būti kitoks, drąsiai eksperimentuoja.</p>

Vaiko veiksenų pavyzdžiai

<p>Ankstyvasis amžius</p> <ul style="list-style-type: none"> * Eksperimentuoja su įvairiomis medžiagomis: moliu, plastilinu, modelinu, drėgnu smėliu, vandeniui, sniegu, sūria tešla ir kt. * Sugalvoja įvairių idėjų žaidimams, pasirenka reikalingas priemones. * Žaidžia su dažų dėmėmis, stebi debesis, aptaria kitus stebinius, samprotaudami į ką tai panašu, ką primena. * Laisvai pasirenka reikalingas priemones, žaislus, neįprastai juos panaudoja. 	<p>Ikimokyklinis amžius</p> <ul style="list-style-type: none"> * Eksperimentuoja su įvairiomis medžiagomis vaikų darželio vidaus ir lauko aplinkoje, išvykose, atranda netikėtus sprendimus, atsakymus. * Sugalvoja nežinomo daikto panaudojimo galimybes ar siūlo idėjas kaip įvairiau panaudoti žinomus daiktus. * Tyrinėja tai, kas aplink – išžiūri, įsiklauso, uodžia, ragauja, liečia. Tyrinėja techninius atradimus – magneto trauką, mikroskopo, žiūronų galimybes, stebi, klausinėja, ieško informacijos knygoje, virtualioje erdvėje, samprotauja, pasitelkdami vaizduotę. Žinias, patirtį pritaiko naujame kontekste. * Siužetiniuose žaidimuose, įvairiose veiklose siūlo idėjas, improvizuoja. * Įvairiai panaudoja skirtingo šiurkštumo, storumo, įvairių spalvų popierių, antrines žaliavas, gamtinę medžiagą ir kt. * Drąsiai klausia, veikia savitai, ieško įvairios veiklos atlikimo variantų, lengvai, greitai keičia, pertvarko, pritaiko, siekia savito rezultato, nebijo klysti.
---	---

Mokėjimas mokyti

Vaiko pasiekimai

2–3 metų	3–4 metų	4–5 metų	5–6 metų	Pažengusiems
<p>Veikia spontaniškai ir tikėdamasis tam tikro rezultato.</p> <p>Klausia, kaip kas nors vyksta, kaip veikia, atidžiai stebi, bando. Modeliuoja veiksmus ir siužetinio žaidimo epizodus.</p> <p>Džiaugiasi tuo, ko išmoko.</p>	<p>Pasako, parodo, ką nori išmokti.</p> <p>Mėgsta kūrybiškai žaisti, veikti, siūlo žaidimų ir veiklos idėjas, imasi iniciatyvos joms įgyvendinti, pastebi ir komentuoja padarinius.</p> <p>Pasako, ką veikė ir ką išmoko.</p>	<p>Norėdamas ką nors išmokti, pasako, ko nežino ar dėl ko abejoja.</p> <p>Drąsiai spėja, bando, klysta ir taiso klaidas, klauso, ką sako kiti, pasitiksina.</p> <p>Aptaria padarytus darbus, planuoja, ką darys toliau, spėlioja, kas atsitiks, jeigu...</p>	<p>Kalba apie tai, ką norėtų išmokti, ką darys, kad išmoktų, numato, ką veiks toliau, kai išmoks. Laiko save tikru mokiniu, atradėju. Drąsiai ieško atsakymų į klausimus, rodo iniciatyvą iškeldamas ir sprenddamas problemas.</p> <p>Išsiaiškina, kokios informacijos reikia, randa informaciją įvairiuose šaltiniuose. Siūlo ir jungia idėjas bei strategijas joms įgyvendinti.</p>	<p>Išsako požiūrį apie mokymąsi mokykloje.</p> <p>Kelia mokymosi tikslus, numato, kaip jų sieks.</p> <p>Kalba, kad daug sužinoti, išmokti apie žmones, daiktus, gamtą galima klausinėjant, stebint aplinką, iš knygų.</p> <p>Susiranda informaciją, klausinėja, prašo pagalbos.</p> <p>Siūlo idėjas, ko ir kaip galima būtų mokyti kartu.</p>

Vaiko veiksenų pavyzdžiai	
<p>Ankstyvasis amžius</p> <ul style="list-style-type: none"> * Išbando naujus žaidimus. * Tyrinėja aplinką pojūčiais: klausosi gamtos garsų, stebi augalus, uodžia kvapus, ragauja. Komentuoja tai, ką pajautė, patyrė, atrado, džiaugiasi sėkme. * Aptaria su suaugusiuoju, bendraamžiais savo pasirinktą veiklą, plėtoja ją. 	<p>Ikimokyklinis amžius</p> <ul style="list-style-type: none"> * Stebi, komentuoja, pildo savo pasiekimų aplanką. Pastebi, įvardija tai, ką gali padaryti dar geriau, kūrybiškiau. * Stebi, vertina savo ir kitų veiklą, rezultatus. * Kuria plakatus: „Žinau – noriu sužinoti“, „Moku – noriu išmokti“. * Tyrinėja aplinką visais pojūčiais, kaupia žinias, patirtį praktiškai veikdami (sėja, augina augalus, drėkina smėlį, stato ir kt.), samprotauja, padaro išvadas iš turimos informacijos. * Taiko įvairius informacijos paieškos metodus: „skaito“ knygas, tyrinėja aplinką, klausia, ieško informacijos virtualioje erdvėje, padedant suaugusiajam.

Komunikuojantis ir kritiškai mąstantis

Komunikacija yra pati svarbiausia kalbos funkcija, kurios dėka vaikas domisi savimi, kitais žmonėmis, aplinka, gamta, daiktais ir reiškiniais, kuri skatina vaiko kalbinę raišką. Kalbėdami bendrauja, išsako norus, prašymus, reikalavimus, gali reikšti emocijas, jausmus, išmoksta klausytis. Rašytinę kalbą vaikas geriausiai perpranta natūralioje veikloje, kai atsiranda poreikis užrašyti ir perskaityti. Tai gebėjimas perduoti mintis, patirtį ženklais, atpažinti grafiškus vaizdus, simbolius, raides, ženklus ir susieti su tuo, kas matyta, girdėta, išgyventa, sužinota. Vaikai išmoksta vartoti kalbą ne tik kaip bendravimo ir žinių kaupimo priemonę, bet ir kaip mąstymo įrankį. Kalba padeda mintyse suplanuoti savo veiksmus, numatyti juos iš anksto, įvertinti, interpretuoti, pritaikyti iššūkių, užduočių, problemų sprendimui.

Rašytinė kalba

Vaiko pasiekimai				
2–3 metų	3–4 metų	4–5 metų	5–6 metų	Pažengusiems
<p>Skaitymas Domisi knygelėmis, jose esančiais paveikslėliais. Paprašo paskaityti mėgstamą knygelę ir reaguoja į skaitomą tekstą. Pastebi aplinkoje esančias raides, simbolius.</p> <p>Rašymas Spontaniškai brauko</p>	<p>Skaitymas Domisi knygelėmis, tekstu. Paveikslėlių susieja su vaizduojamais konkrečiais, daiktais, pavadinama. Pradedą pažinti aplinkoje esančius simbolius.</p> <p>Rašymas Įvairiomis rašymo priemonėmis kraigalioja</p>	<p>Skaitymas Domisi skaitymu. Vaizduoja, kad skaito knygą. „Skaito“ knygeles, atkreipia dėmesį į raides, simbolius.</p> <p>Rašymas Domisi rašymo priemonėmis</p>	<p>Skaitymas Domisi abėcėlės raidėmis. Supranta, kad raidės turi pavadinimą. Supranta aplinkoje matomų spausdintų žodžių prasmę. Įvardija specifinius skaitomo teksto veikėjų bruožus.</p> <p>Rašymas Domisi ir supranta skirtingų</p>	<p>Skaitymas Domisi knygomis, pradeda suprasti ryšį tarp teksto, iliustracijų ir asmeninės patirties. Žino keliolika abėcėlės raidžių. Supranta, kad garsas siejamas su raide.</p> <p>Rašymas</p>

popieriaus lape flomasteriu, spalvotu pieštuku, kreidele.	vertikalias ir horizontalias linijas.	ir galimybe jomis rašyti. Piešiniuose ir keverzonėse pasirodo raidžių elementai, raidės. Grafiniais vaizdais manipuliuoja įvairioje veikloje.	spaudinių funkcijas. Kopijuoja raides ir žodžius. Kuria ir gamina knygeles. Braižo ir aiškina planus, schemas, grafikus. Bando užrašyti savo vardą.	Spausdintomis raidėmis rašo savo vardą. Kopijuoja aplinkoje matomus žodžius. Planšetiniu kompiuteriu rašo raides, žodžius.
Vaiko veiksenų pavyzdžiai				
Ankstyvasis amžius * Mėgsta vartyti knygeles. * Keverzoja lape. * Manipuliuoja raidžių loto paveikslėliais.		Ikimokyklinis amžius * Skiria grupėje esančius simbolinius ženklus. Žino savo vardą. * Varto knygas, komentuoja paveikslėlius. Vaiko kraigalionėse matomi raidžių elementai. * Žaidžia su raidžių trafaretais. Atpažįsta savo vardą, užrašytą kortelėje. * Kopijuoja savo vardą arba pirmąją vardo raidę. * Pradeda schematiškai vaizduoti daiktus bei juos žymėti įvairiais pakaitalais. * Domisi parašytu žodžiu, pavaizduotu simboliu. * Eidamas gatve skaito pavadinimus. Teisingai laiko rašymo priemones.		

Sakytinė kalba

Vaiko pasiekimai				
2–3 metų	3–4 metų	4–5 metų	5–6 metų	Pažengusiems
Klausymas Klausosi, kalba, į kalbėjimą reaguoja gestais, mimika. Supranta vaikų ir suaugusiųjų kalbą, mokosi naujų žodžių. Išklauso ir supranta du prašymus, kvietimus. Kalbėjimas Dalyvauja pokalbiuose. Kalba dviejų trijų žodžių sakiniais. Suaugusiojo padedamas kartoja girdėtus kūrinėlius.	Klausymas Klausosi skaitomų kūrinėlių, Mokosi naujų žodžių. Išklauso, supranta ir reaguoja į kelis patarimus, prašymus, siūlymus. Kalbėjimas Kalba ir klausinėja trijų keturių žodžių sakiniais. Mėgdžioja suaugusiojo kalbą. Kalba, klausinėja apie girdėtus, matytus įvykius. Keliais žodžiais atsako į	Klausymas Klausosi įvairių žanrų literatūrinių kūrinėlių. Pradeda suprasti ir išklausti ką sako suaugusysis ar draugai. Stengiasi suprasti draugų pasiūlymus. Kalbėjimas Kalba sau ir draugams, klausinėja, pasakoja. Žaidžia garsais ir žodžiais, kuria naujus žodžius.	Klausymas Klausosi gyvai, grožinės literatūros įrašų, enciklopedinių, publicistinių, informacinių tekstų. Supranta sudėtingesnio turinio tekstus, jais domisi. Kalbėjimas Natūraliai kalba apie tai, ką žino, išsako ko nori, tikisi. Kalba apie patirtus išgyvenimus, įvykius. Kalba apie televizijos laidas,	Klausymas Klausosi įvairių stilių tekstų. Supranta knygelės, pasakojimo, pokalbio turinį, įvykių eigą. Nepertraukdamas klausosi kitų kalbos. Supranta, kad kūrinys turi pradžią ir pabaigą, vidurį, kad jame veikia skirtingi veikėjai. Kalbėjimas

	<p>elementarius klausimus. Kalbėdamas derina žodžius pagal giminę, skaičių, linksnį. Deklamuoja, seka trumpas pasakas, padedant suaugusiam.</p>	<p>Kalba ir pasakoja apie patirtus įspūdžius, vartoja girdėtus naujus žodžius. Kalba gramatiškai taisyklingais sakiniais. Taisyklingai taria daugumą gimtosios kalbos žodžių garsų. Deklamuoja, seka trumpas pasakas, papildo savais žodžiais, palydi mimika, gestais.</p>	<p>kompiuterinius žaidimus. Kalba sudėtiniais sakiniais, laikosi kalbos taisyklių. Vartoja daiktavardžius, veiksmažodžius, būdvardžius,rieveksmius, prielinksnius. Girdi pirmą ir paskutinį garsą vardažodžiuose, trumpuose žodžiuose. Seka pasakas, kuria įvairias istorijas, eilėraštkus, inscenizuoja.</p>	<p>Kalba apie savo patirtį, svajones. Pasakoja apie aplinką, gamtą, techniką. Kalba taisyklingais sakiniais. Girdi pirmą, paskutinį ir žodžio viduryje esančius garsus. Keičia balso stiprumą, kalbėjimo tempą, intonacijas.</p>
--	---	--	---	--

Problemų sprendimas

Vaiko pasiekimai				
2–3 metų	3–4 metų	4–5 metų	5–6 metų	Pažengusiems
<p>Prašo pagalbos. Stebi kitus.</p>	<p>Išbando paties sugalvotus sunkumus.</p>	<p>Pats ieško sunkumų.</p>	<p>Atpažįsta su kokia problema susidūrė. Pradeda numatyti sprendimų pasekmes.</p>	
Vaiko veiksenų pavyzdžiai				
<p>Ankstyvasis amžius * Atlieka nesudėtingus pavedimus, pasako, ką daro, ką nori daryti. * Domisi savimi, aplinka. * Laikosi grupėje esančios tvarkos. * Drąsiai imasi pasiūlytos veiklos, žaisti naują žaidimą.</p>		<p>Ikimokyklinis amžius * Dalyvauja situaciniuose žaidimuose „Ką daryti, jeigu...“, „Susipyko du draugai“. * Žaisdamas, bendraudamas pataria draugams, ką daryti, jei susiduria su kliūtimis, kartu ieško išeiities. * Kartu su auklėtoja varto knygeles, žiūri animacinius filmukus „Du draugai“, „Lapė ir sūris“, „Ožka melagė“ ir pan.</p>		

Sveikas ir saugus

Nuo pat mažens vaikui svarbu puoselėti norą būti aktyviu, sveikai ir saugiai gyventi. Skatinamas vaiko fizinis aktyvumas užtikrina sveiką augimą ir vystymąsi, gerą savijautą, nervų sistemos veiklą. Taip pat yra svarbūs ir sveikos gyvensenos įgūdžiai: pažinimo, savitvarkos, tinkamo maitinimo, saugaus elgesio, sveikatos saugojimo ir stiprinimo.

Fizinis aktyvumas

Vaiko pasiekimai				
2–3 metų	3–4 metų	4–5 metų	5–6 metų	Pažengusiems
<p>Savarankiškai atsistoja, stovi, atsitupia, pasilenkia. Eina įvairiomis kryptimis. Stumiasi kojomis, atsisėdęs ant riedančio žaislo. Lenda pro kliūtis keturpėsčias. Padedamas lipa laiptais aukštyn, pristatomuoju žingsniu. Spiria kamuolį išlaikydamas pusiausvyrą. Ridena, meta, gauda kamuolį.</p>	<p>Pastovi ant vienos kojos. Apeina arba peržengia kliūtis. Eina 25–30 cm. linija. Bėga keisdamas kryptį ir greitį. Laiptais lipa ir nulipa pakaitiniu žingsniu, laikydamasis turėklų. Pašoka nuo žemės atsisirdamas abiem kojom. Nušoka nuo laiptelio, peršoka liniją, spiria kamuolį. Geriau derina akies ir rankos, abiejų rankų, rankų ir kojų judesius. Konstruoja, veria, narsto. Kerpa žirkleimis.</p>	<p>Stovėdamas ir sėdėdamas atlieka judesius kojomis ir rankomis. Eina ant pirštų galų siaura linija, gimnastikos suoleliu. Lipa laiptais aukštyn ir žemyn nesilaikydamas už turėklų. Šokinėja abiem ir ant vienos kojos, nušoka nuo paaukštinimo. Mina ir vairuoja triratuką. Teisingai laiko pieštuką. Tiksliau atlieka judesius plaštaka, pirštais, ranka, kojomis.</p>	<p>Eina pakaitiniu, pristatomuoju žingsniu aukštai keldamas kelius, atlikdamas judesius rankomis, judėdamas vingiais. Bėga įvairiomis kryptimis greitėdamas ir lėtėdamas. Bėga ant pirštų galų. Šokinėja abiem kojomis vietoje ir judėdamas pirmyn. Šokinėja per virvutę viena koja, peršoka žemas kliūtis, pašoka siekdamas daikto. Laipioja lauko įrenginiais. Spiria kamuolį iš įvairių padėčių. Tiksliau meta, gauda, mušinėja kamuolį.</p>	<p>Eina poroje įvairiomis kryptimis. Bėga ilgesnius atstumus. Šoka į tolį, į aukštį. Važiuoja dviračiu.</p>
Vaiko veiksenų pavyzdžiai				
<p>Ankstyvasis amžius * Bando stovėti ant vienos kojos. * Bėga viena kryptimi.</p>		<p>Ikimokyklinis amžius * Stovi ant vienos kojos (apie 3-4 sekundes). Vaikšto, bėgioja aplink daiktą nekliudydamas jo. Vaikšto keturiomis, imituodamas gyvūnus. Eina ant pirštų galų. Laikomas už rankos šokinėja abiem kojomis, ant vienos kojos. * Įmeta daiktą į dėžutę, kurioje padaryta tinkamo dydžio anga. * Atsuka ir užsuka įvairaus dydžio dangtelius.</p>		

	<ul style="list-style-type: none"> * Sudeda daiktus vieną ant kito (pastato 5-6 kubų bokštą). * Ant siūlo veria sagas. Gaudo suaugusiojo metamą kamuolį. * Bando kirpti žirkėmis. Atsigula ant nugaros ir „mina dviratį“. Šokinėja viena koja. * Pieštuku, teptuku piešia, braižo nesudėtingas geometrines figūras. * Iš plastilino lipdo įvairius daiktus. * Kerpa tiesiai, taisyklingai laikydamas žirkles ir klijuoja paveikslėlius. * Glamžo popierių ir formuoja įvairaus dydžio gumuliukus.
--	--

Kasdienio gyvenimo įgūdžiai

Vaiko pasiekimai				
2–3 metų	3–4 metų	4–5 metų	5–6 metų	Pažengusiems
<p>Suaugusiojo padedamas plaunasi, šluostosi rankas. Valgo ir geria savarankiškai. Paprašytas padeda žaislą į vietą.</p>	<p>Savarankiškai valgo ir geria. Pradedama naudoti stalo įrankius. Pats eina į tualetą, padedamas susitvarko. Padedamas nusirengia ir apsirengia, nusiauna ir apsiauna batus. Susitvarko žaidimų vietą.</p>	<p>Valgo savarankiškai, primenamas po valgio skalauja burną. Domisi sveiku maistu. Savarankiškai nusirengia, apsirengia, nusiauna ir apsiauna batus. Priminus plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto. Susitvarko žaislus.</p>	<p>Valgo tvarkingai, dažniausiai taisyklingai naudojasi stalo įrankiais, serviuoja ir tvarko stalą. Domisi, koks maistas sveikas ir visavertis. Savarankiškai tvarkosi žaislus ir veiklos vietą. Savarankiškai ar priminus laikosi sutartų saugaus elgesio taisyklių, žino, kaip saugiai elgtis gatvėje, kur kreiptis iškilus pavojui.</p>	<p>Tvarkingai valgo, savarankiškai serviuoja ir tvarko stalą. Savarankiškai tvarkingai apsirengia ir nusirengia, pasirenka drabužius ir avalynę pagal oro sąlygas. Savarankiškai laikosi susitartų saugaus elgesio taisyklių.</p>

Vaiko veiksenų pavyzdžiai

<p>Ankstyvasis amžius</p> <ul style="list-style-type: none"> * Žino savo vietą prie stalo, pratinasi savarankiškai valgyti, geria iš puoduko, pavalgęs nusineša savo puodelį. * Pats eina į tualetą, suaugusiojo padedamas susitvarko. * Nešioja, sodina, guldo, vežioja didelius minkštus žaislus. * Pats stengiasi nusirengti, apsirengti. 	<p>Ikimokyklinis amžius</p> <ul style="list-style-type: none"> * Naudojasi stalo įrankiais (šaukštu, šakute). Valgo neskubėdamas, gerai sukramto maistą. * Rengia, šukuoja, maitina lėles. * Žaidžia didaktinėmis priemonėmis (riša, varsto, segioja). * Pasakoja apie pagrindinius sveikatos požymius, klausosi kūrinių apie sveiką gyvenseną ir maistą. * Varto enciklopedijas, patiekalų knygas, kuria plakatus, lankstinukus, knygeles, receptų knygas. * Savarankiškai rengiasi, užsisega sagas, užsitraukia užtrauktukus, užsiriša batų raištelius, tvarkingai susideda drabužius ir avalynę.
---	--

* Dalyvauja „Sveikuoliuko vaisėse“: graužia morkytę, kopūsto lapą, skanauja obuolį ir pan.	* Žaidžia žaidimus, kuriuose reikia aprenkti, nurenkti lėlytę, meškiuką ar kitą žaislą. * Kalba, diskutuoja apie saugų elgesį kieme, parke, gatvėje, prie vandens, domisi, aiškinasi, kur kreiptis pagalbos nelaimės atveju. * Atsargiai naudojasi žirkklėmis, peiliu ir kt., diskutuoja apie pavojingus sveikatai elektros prietaisus, rozetes, kitus aštirus daiktus.
--	---

Kūrybingas

Menine raiška siekiama lavinti vaiko vaizduotę, kūrybiškumą, saviraišką, ugdyti estetinį skonį. Jiems sudaromos galimybės pažinti, tyrinėti ir pajusti įvairius meninės raiškos būdus, išgyventi laisvos idėjų ir jausmų saviraiškos džiaugsmą, domėtis kūrybos procesu. Muzikos, šokio veikloje ugdomas jautrumas gamtos garsams, muzikos intonacijoms ir ritmams, muziką lydinčiam tekstui, žaidimų, šokių ir ratelių judesiams. Svarbi ugdomoji reikšmė teikiama muzikiniam folklorui, kuris yra ne tik pažintinis, bet ir kūrybinis, etninis, estetinis. Vaidyba – tai bendrųjų vaiko gebėjimų, jausmų, intelekto, ypač kalbos, valios, vaizduotės ugdymo būdas. Jis turi galimybę įsijausti į personažo džiaugsmą, liūdesį, gyvenimą, tobulinti vaidybinius gebėjimus. Dailė yra ta vaiko sritis, kur kiekvienas gali kurti tik jam vienam suprantamus ir labai svarbius dalykus, lavindamas kūrybinius gebėjimus ir vaizduotę. Estetinio suvokimo ugdymasis nekelia tikslo ugdyti vaiką visų meno rūšių mylėtoju. Svarbi dalis yra skaitymo menas. Grožinė literatūra žadina vaiko savęs pažinimo ir vertinimo poreikį, parodo žmogiškųjų vertybių ir siekimų prasmę. Estetiniame suvokime svarbiausia ne įgyti žinių, o dvasiškai tobulėti, suprasti tas vertybes, kurias akcentuoja meno kūrėjas.

Estetinis suvokimas

Vaiko pasiekimai				
2–3 metų	3–4 metų	4–5 metų	5–6 metų	Pažengusiems
Atpažįsta (suklūsta, rodo) kai kuriuos jau girdėtus muzikos kūrinius, matytus šokius, ratelius, vaidinimo veikėjus, dailės kūrinius. Grožisi gamta, įsitraukia į meninę, kūrybinę veiklą gamtoje. Emocingai reaguoja girdėdamas darnų garsų, intonacijų, žodžių sąskambį, žiūrinėdamas savo ir kitų	Džiaugiasi menine veikla, nori dainuoti, šokti, vaidinti, pasipuošti, gražiai atrodyti. Skirtingai reaguoja (ramiai ar emocingai) klausydamas ir stebėdamas skirtingo pobūdžio, kontrastingus meno kūrinius, aplinką. Keliais žodžiais ar sakiniiais pasako savo išpūdžius apie klausytą muziką, dainelę, eilėrašį, pasaką, matytą šokį,	Mėgaujasi muzikavimu, šokiu, vaidyba, dailės veikla. Rodo pasitenkinimą bendra veikla ir kūryba, gėrisi savo ir kitų menine veikla, geru elgesiu, darbais. Grožisi gamtos spalvomis, formomis, garsais. Pastebi kai kuriuos meninės kūrybos proceso ypatumus Pasako, kaip jautėsi ir ką patyrė dainuodamas,	Stengiasi kuo gražiau šokti, vaidinti, deklamuoti, dainuoti, groti, piešti, konstruoti. Gėrisi ir grožisi savo menine kūryba. Pastebi papuoštą aplinką, meno kūrinius ir pasako, kas jam gražu. Palankiai vertina savo ir kitų kūrybinę veiklą, pasako vieną kitą argumentą, kodėl gražu. Pasakoja išpūdžius apie muzikos, vaidinimo, šokio	Nori matyti, kurti grožį aplinkoje. Išsako samprotavimus apie muzikos, vaidinimo, šokio, dailės, tautodailės kūrinių siužetą, veikėjams būdingus bruožus, kilusius vaizdinius, potyrius. Pastebi, kas gražu, ir stengiasi tai panaudoti savo meninėje raiškoje.

piešinėlius, spalvingas knygelių iliustracijas, žaislus.	vaidinimą, dailės kūrinį, knygelių iliustracijas, gamtos ir aplinkos daiktus ir reiškinius, pastebi ir apibūdina kai kurias jų detales.	šokdamas, vaidindamas, piešdamas. Dalinasi išpūdžiais po koncertų, spektaklių, parodų, renginių lankymo.	siužetą, matytus dailės, tautodailės kūrinius, veikėjus, nuotaiką, kilusius vaizdinius. Plačiau papasakoja, ką sukūrė, kaip pats bei kiti dainavo, grojo, šoko, vaidino, piešė.	Pasako, kurių kūrinių malonu klausyti ir žiūrėti, o kurių nesinori klausyti, nemalonu žiūrėti. Reiškia savo nuomonę, kodėl gražu.
--	---	---	---	---

Vaiko veiksenų pavyzdžiai

<p>Ankstyvasis amžius</p> <ul style="list-style-type: none"> * Klausosi muzikos kūrinėlių, stebi vaidinimus, savo ir kitų meninių darbų parodas. * Dalyvauja meninėje veikloje. * Klausosi gamtos garsų. * Kuria įvairius meninius darbelius iš gamtinės medžiagos vaikų darželio viduje, lauko aplinkoje. * Komentuoja savo ir kitų meninius, kūrybinius darbus. * Reaguoja į kitų nuomonę. * Paklaustas pasako, ar patiko muzikos kūrinėlis, dainelė, šokis, vaidinimas, dailės darbelis. 	<p>Ikmokyklinis amžius</p> <ul style="list-style-type: none"> * Šoka, vaidina, deklamuoja, dainuoja, groja, piešia, konstruoja, stengiasi visa tai atlikti kuo geriau, gražiau. Pastebi papuoštą aplinką, domisi kitų kūryba, menine raiška: tautodailės darbais, liaudies meno knygomis, vaidinimais, dainavimu, grojimu, dailės darbais, deklamavimu, pasakojimu. Gėrasi, grožisi, komentuoja, pasako išpūdžius, pastebėjimus apie savo ir kitų kūrybą. * Dalyvauja įstaigoje organizuojamuose tradiciniuose ir kalendoriniuose renginiuose. * Klausosi gyvai atliekamos profesionalios muzikos (kviestiniai svečiai). * Lankosi muziejuose, parodose, teatruose, Vilkaviškio kultūros centre, Vilkaviškio vaikų ir jaunimo centre, Vilkaviškio muzikos mokykloje organizuojamuose renginiuose, respublikos renginiuose (lietuvių liaudies kūrybos atlikėjų konkurse „Tramtatulis“, lietuvių liaudies dainų festivalyje „Sveiki gyvi sveteliai“ ir kt.).
---	---

Meninė raiška. Muzika, šokis

Vaiko pasiekimai				
2–3 metų	3–4 metų	4–5 metų	5–6 metų	Pažengusiems
Kartu su pedagogu ritmiškai groja muzikos instrumentais. Dainuoja 2–4 garsų daineles. Šoka mėgdžiodamas judesius.	Dainuoja trumpas, aiškaus ritmo daineles. Kuria, dainuoja vieno aukščio tonu savitus žodžius, rimuoja vaikiškais instrumentais. Šoka vaizduojamuosius šokamuosius žaidimus.	Dainuoja dialoginio pobūdžio daineles. Atpažįsta kai kurių instrumentų (varpelio, dūdelės) girdėtus kūrinius. Šoka šokius, pritaikydamas skirtingo tempo dalis.	Dainuoja sudėtingesnio ritmo, platesnio diapazono vienbalses daineles. Vaikiškais muzikos instrumentais groja 2–3 garsų melodijas. Šoka ratelius, pritaikydamas įvairius žingsnelius.	Natūraliu balsu dainuoja dainas a cappella ar su instrumentiniu pritarimu. Kuria ritmus ir melodijas dainoms, pagal savo sugalvotą ar pasiūlytą temą.

Vaiko veiksenų pavyzdžiai

<p>Ankstyvasis amžius</p> <ul style="list-style-type: none"> * Mėgdžioja gamtos ir mechaninius garsus. * Klausosi lietuvių liaudies muzikos kūrinių, žaidžia lietuvių liaudies žaidimus, ratelius. * Klausosi įvairių muzikinių kūrinių, atliekamų gyvai ir įrašytų. * Kuria savas daineles su įvairiais garsažodžiais. * Muzikai pritaria plojimu ir kt. ritminiais judesiais. * Išreiškia save judesiu, identifikuojasi su ratelių ir šokių veikėjais – šoka kaip „kiškiukas“, „meškiukas“ ir kt. * Šoka rateliu aplink padėtą žaisliuką. * Šoka panaudodamas laisvą judesį. * Dainuoja lopšines žaisliukui. * Dainuoja, šoka darželio šventėse. 	<p>Ikimokyklinis amžius</p> <ul style="list-style-type: none"> * Klausosi įvairaus stiliaus, žanrų muzikos kūrinių, piešiniu ar spalvomis spontaniškai perteikia kilusius įspūdžius. * Klausosi lietuvių liaudies muzikos kūrinių, susipažįsta su lietuvių liaudies instrumentais, šoka lietuvių liaudies šokius, dainuoja lietuvių liaudies dainas. * Išklausęs kūrinio, įvardija nuotaiką, tempą, skiria kai kuriuos instrumentus. * Dainuoja, šoka ratelius. * Šoka improvizuotai kurdamas septynių–aštuonių natūralių judesių seką, perteikdamas trumpą siužetą. * Išbando įvairaus garso išgavimo būdus, gaminasi barškučius. * Šoka sukamuosius (kai sukamasi poroje) ratelius, paprastų žingsnių šokius. * Žaisdamas šokamuosius žaidimus, šokdamas ratelius, savitai reiškia nuotaikas. * Kuria „savo dainelę, šokį“, žaidžia improvizuotą koncertą grupėje. * Dalyvauja koncertuose įstaigoje ir už jo ribų.
---	--

Meninė raiška. Žaidimai, vaidyba

Vaiko pasiekimai				
2–3 metų	3–4 metų	4–5 metų	5–6 metų	Pažengusiems
Kartoja matytus veiksmus, judesius. Vaizduoja siužetinius elementus.	Kuria dialogą tarp veikėjų, išraiškingai intonuoja. Atkuria matytų situacijų fragmentus.	Sukuria vaidybines aplinkas. Vaizduoja realistinį ir fantastinį siužetą.	Improvizuoja trumpas žodines veikėjų frazes. Tikslingai naudoja daiktus, teatro reikmenis.	Kurdamas bendrauja su kitu vaidinimo veikėju. Naudoja charakteringas balso intonacijas.
Vaiko veiksenų pavyzdžiai				
<p>Ankstyvasis amžius</p> <ul style="list-style-type: none"> * Žaidžia pirštinių teatro lėlėmis. * Judesiais imituoja įvairius personažus. * Persirengia įvairiais veikėjais, naudoja aprangos detales. * Pritaiko balso tembrą pasirinktam personažui. * Mėgdžioja įvairias išgirstas intonacijas, parodytus veiksmus. 		<p>Ikimokyklinis amžius</p> <ul style="list-style-type: none"> * Žaidžia trumpas sceneles pagal literatūrinius ir muzikinius siužetus. * Vaidindamas išreiškia savo norus, jausmus, mintis. * Vaidina emocijas, perteikdamas kūno judesiais ir veido mimikų išraiška. * Muzikiniuose žaidimuose ir rateliuose kuria ar savaip perteikia 3–4 veiksmų seką, vaizduojančią darbus, veikėjų judėjimą, nuotaiką. * Kuria spektaklius draugams. Vaidindamas sukuria savo išgalvotą pasaką, istoriją. 		

Meninė raiška. Vizualinė raiška

Vaiko pasiekimai				
2–3 metų	3–4 metų	4–5 metų	5–6 metų	Pažengusiems
Spontaniškai keverzoja, apžiūrinėja piešinius. Tyrinėdamas dailės medžiagas ir priemones, intuityviai atranda skirtingus veikimo būdus.	Patirtį reiškia naudodamas įvairias linijas, jų derinius, geometrines ir laisvas formas, spalvas. Kuria koliažus, spauduoja įvairiomis priemonėmis, konstruoja, lipdo nesudėtingas formas.	Savo emocijas, patirtį, išpūdžius išreiškia kitiems atpažįstamais vaizdais. Kuria pagal sumanymą. Eksperimentuoja išbandydamas tapybos, grafikos, skaitmenines priemones.	Vaizdus papildo grafiniais ženklais (raidėmis, skaičiais, žodžiais ir kt.). Eksperimentuoja mišriomis dailės priemonėmis ir technikomis.	Kūrybiškai panaudoja tradicines ir netradicines priemones. Bando kurti naudodamasis skaitmeninio piešimo programomis.
Vaiko veiksenų pavyzdžiai				
Ankstyvasis amžius * Eksperimentuoja individualiai ant atskiro didelio formato popieriaus lapo: piešia pieštukais, kreidelėmis, tapo guašu, akvarele, štapukais. * Piešia pagaliuku ant smėlio, sniego, kreidelėmis ant asfalto. * Lipdo plastilinu iš vieno gabalo (suka rutulį, kočioja tiesiais judesiais). * Eksperimentuoja išbandydamas taškymo būdus. * Piešia klijais. * Kuria techninius paveikslus ant tapeto juostos.		Ikimokyklinis amžius * Piešia įvairia technika: akvarele, guašu, spalvotais pieštukais, vaškinėmis kreidelėmis. * Eksperimentuoja maišydami spalvas ir atranda naujus atspalvius. * Tapo šeimos, draugų portretus, gamtos vaizdus, įvairius veiksmo siužetus. * Aplikuoja mozaikos principu. * Derina kelias dailės raiškos technikas viename darbe. * Ornamentuoja, sistemingai kartodamas elementus. * Piešia išbandydamas žvakės panaudojimo galimybes. * Tapo ant netradicinių paviršių: stiklo, audinio ir kt. * Gamina šventines dekoracijas.		

Tyrinėjantis save ir supantį pasaulį

Vaikas nuo mažų dienų atranda pasaulį. Jam būdingas smalsumas, noras išbandyti, paliesti, tyrinėti, stebėti. Vaiko pažinimas prasideda nuo savęs, artimų žmonių, jį supančios aplinkos. Skatinant vaiką tyrinėti, pažinti aplinką, sudaromos sąlygos vaiko loginio mąstymo, atminties, vaizduotės lavinimui. Vaiko emocijų ugdymasis pradamas nuo laisvos būsenos atsiradimo – nuo buvimo pačiu savimi, tik turint šios būsenos pagrindus, siekiama, kad vaikas sąmoningai suvoktų emocijas ir jas galėtų įvardinti. Iniciatyvumo ir atkaklumo gebėjimų ugdymasis formuoja vaiko valią, nusiteikimą veikti savarankiškai, aktyviai siekti tikslo.

Tyrinėjimas

Vaiko pasiekimai				
2–3 metų	3–4 metų	4–5 metų	5–6 metų	Pažengusiems
Domisi jį supančia aplinka. Patikusį veiksma prašo pakartoti daug kartų.	Atsargiai elgiasi su nepažįstamais daiktais. Pats pasirenka daiktus žaidimui ir paaiškina kodėl pasirinko.	Suvokia daiktų paskirtį. Įvardina daiktų, medžiagų, gyvūnų, augalų skirtingus pastebėjimus. Paaiškina, kad su nežinomais daiktais reikia elgtis atsargiai.	Analizuoja, grupuoja ir klasifikuoja daiktus pagal savybes. Tyrinėja aplinką, tinkamai pasitelkia visus pojūčius, savo galimybėms išplėsti pasitelkia priemones.	Atlikęs tyrinėjimą daro išvadas, siūlo idėjas. Tyrinėjimams naudoja skaitmenines technologijas.
Vaiko veiksenų pavyzdžiai				
Ankstyvasis amžius * Juda norėdamas pasiekti, išbandyti žaislus ar daiktus. * Bando pakartoti pavykusį veiksma. * Tyrinėja savo drabužius ir pavadina, pats atsirenka savo daiktus. * Įkišęs ranką į „stebuklingą maišelį“, liečia, čiupinėja, glamžo, spaudo esančius daiktus ir bando ištraukti: kietą, minkštą, švelnų ar šiurkštų daiktą. * Antspauduoja, panaudodamas gamtinę medžiagą.		Ikimokyklinis amžius * Pasaulio pažinimui naudoja: regą, klausą, uoslę, lytėjimą. Naudojasi žiūronais, mikroskopu, magnetais ir kitomis priemonėmis. * Lauke kapsto, kasa, tyrinėja tai, kas yra ant žemės ir po žeme. * Ieško atsakymų į probleminį klausimą „Kodėl“? Kuria savo pomėgių knygeles. * Dalyvauja artimiausios aplinkos išvykose ir kuria žemėlapius. * Kuria stebėjimų nuotraukų parodėles. * Grupėje ant palangės, šiltnamyje augina augalus, stebi jų augimo ciklą, juos prižiūri.		

Aplinkos pažinimas

Vaiko pasiekimai				
2–3 metų	3–4 metų	4–5 metų	5–6 metų	Pažengusiems
Atpažįsta artimus žmones, žaislus, daiktus. Atpažįsta artimiausią aplinką. Pažįsta kai kuriuos gyvūnus.	Pažįsta gyvenamosios vietovės objektus. Pastebi pasikeitimus savo aplinkoje. Pastebi ir nusako aiškiausiai pastebimus gyvūnų ir augalų	Pasakoja apie savo šeimą, jos buitį, tradicijas. Moka papasakoti apie savo gimtąjį miestą. Pasako savo gatvės pavadinimą. Gali savarankiškai nueiti į	Pasako tėvų profesijas, įvardija savo giminaičius, žino savo namų adresą. Pasako savo šalies ir sostinės pavadinimą. Papasakoja apie tradicines šventes. Pastebi aiškiai	

	požymius. Pasako metų laikų pavadinimus ir būdingus jiems požymius, skiria daugiau gamtos reiškinių (rūkas, pūga ir pan.).	darželio salę, dailės studiją. Skiria daržoves, vaisius, uogas, nusako, kaip juos naudoti maistui. Domisi dangaus kūnais, gamtos reiškiniais, kurių negali pamatyti.	matomus skirtumus ir panašumus tarp gyvūnų ir tarp augalų. Samprotauja apie tai, kur gyvena, kuo minta naminiai ir laukiniai gyvūnai. Moka prižiūrėti augalus, daržoves, stebi jų augimą.	
--	---	---	---	--

Vaiko veiksėnų pavyzdžiai

<p>Ankstyvasis amžius</p> <ul style="list-style-type: none"> * Žino kur eiti, kai suaugęs kviečia „į salę“, „į miegamąjį“, „į rūbinę“, „į smėlio dėžę“ ir t. t. * Kartu su suaugusiuoju sodina, stebi kaip auga, žydi grupės ir darželio kiemo „Darže“ pasodinti augalai. * Pasako savo, mamos, brolio ir kitų šeimos narių vardus. * Daug klausinėja „Kas čia?“. * Renka gamtinę medžiagą. * Žaidžia pojūčių žaidimą „Paliesk“. 	<p>Ikimokyklinis amžius</p> <ul style="list-style-type: none"> * Ryto rate pasakoja apie orą, metų laiką, jų požymius. * Su auklėtoja kuria elgesio gamtoje taisykles. * Žaidamas šeimos žaidimus, imituoja tėvėlių profesijas, „keliauja“ į jų darbovietes. * Padedant tėvėliams, kuria šeimos medį. * Lankosi bibliotekoje, muziejuose. * Rūšiuoja šiukšles grupėje, išvykose į gamtą švarina ją, surenka šiukšles. * Žaidžia kūrybinius-vaidmeninius žaidimus, žaidžia žaidimus: „Žemė, oras, vanduo“, „Surask tokį patį“, „Anksčiau, dabar, vėliau“, „Už, ant, po“, „Atpažink rankų porą“ ir pan. * Žaidžia su kortėlių žaidimais, loto.
--	---

Skaičiavimas ir matavimas

Vaiko pasiekimai				
2–3 metų	3–4 metų	4–5 metų	5–6 metų	Pažengusiems
<p>Skaičiavimas Supranta, ką reiškia vienas, du, daug (parodo pirštukais, kiek turi metukų).</p> <p>Matavimas Žaidamas stengiasi rasti reikiamos formos, dydžio ar spalvos daiktą. Nuotraukoje atpažįsta ankščiau matytą daiktą.</p>	<p>Skaičiavimas Geba išrikiuoti daiktus į vieną eilę. Pradedama skaičiuoti daiktus. Padalija daiktus į grupes po lygiai (po du, po tris).</p> <p>Matavimas Skiria žodžius: mažai, daug. Supranta ir pradeda vartoti daiktams lyginti skirtus</p>	<p>Skaičiavimas Supranta, kad prie daiktų pridėdama po vieną jų skaičius grupėje didėja, o paimant po vieną – mažėja. Suskaičiuoja bent 5 daiktus, palygina daiktų grupes pagal kiekį. Supranta, kad daiktų skaičius nepriklauso nuo daiktų formos, dydžio ir kitų</p>	<p>Skaičiavimas Dėliodamas kelis daiktus, geba atsakyti į klausimus: Kiek iš viso? Kiek daugiau? Kiek mažiau? Susieja daiktų kiekį su simboliu. Supranta ir vartoja žodžius: daugiau (mažiau) po lygiai, pan. Geba sukurti skirtingų dydžių, formų, spalvų sekas su pasikartojančiais</p>	<p>Skaičiavimas Pradedama suprasti ryšius tarp skaičių, pradeda suprasti ir vartoti žodžius: sudėti, pridėti, atimti, kiek bus, kiek liks ir pan. Geba išdėlioti daiktus į eilę pagal tą patį požymį.</p> <p>Matavimas Skiria ir pavadina</p>

Supranta vis daugiau žodžių, kuriais nusakoma daikto forma, dydis, spalva. Įsidėmi pagrindines spalvas (raudona, geltona, žalia, mėlyna).	žodžius: didelis – mažas, ilgas – trumpas, storas – plonas ir pan. Bando konstruoti, grupuoti atsižvelgiant į daikto formą.	savybių. Matavimas Atpažįsta ir atrenka apskritos (skritulio), keturkampės (keturkampio), kvadratinės (kvadrato) formos daiktus. Grupodamas pradeda atsižvelgti į daikto formą, dydį, spalvą. Lygina daiktus pagal dydį, storį, aukštį, masę ir pan.	elementais. Matavimas Skiria trikampę, stačiakampę formas, plokštumos ir erdvės figūras: skritulį, kvadratą ir kubą. Klasifikuoja daiktus, atsižvelgdamas į jų spalvą, formą, dydį. Apibūdina daiktų vietą ir padėtį kitų daiktų ar vienas kito atžvilgiu. Geba suvokti laiko trukmę.	plokštumos figūras ir erdvės figūras, aplinkoje randa daiktus, savo forma primenančias šias figūras. Pradeda suprasti, kada vartojami priešingos reikšmės žodžiai: mažas ir didelis, lengvas ir sunkus, šilta ir šalta. Žaisdamas naudojasi vis didesne erdve.
---	--	--	--	---

Vaiko veiksenų pavyzdžiai

<p>Ankstyvasis amžius</p> <p>Skaičiavimas</p> <p>* Paklaustas, kiekjam yra metukų, parodo pirštukais. Norėdamas pasakyti ar parodyti, kad ko nors yra daug, ištiesia rankytes į šonus.</p> <p>Matavimas</p> <p>* Žaidžia su vienas į kitą įdedamais indeliais: paima indelį, kelis kartus kantriai bando įdėti jį į pasirinktąjį, nepavykus – indelį padeda, paima kitą ir vėl bando įdėti į turimą indelį. Iš kelių dėžutės skylių suranda tą, pro kurią pralįstų paimta kaladėlė. Tokios pat spalvos ar formos daiktus sudeda į atskiras dėžutes. Prisimena, kas paslėpta knygelės puslapio langelyje ir sava kalba tai išreiškia. Atneša prašomo dydžio (didelį arba mažą) kamuolį.</p>	<p>Ikimokyklinis amžius</p> <p>* Pasako, kiek jam yra metukų.</p> <p>* Žaislus, daiktus sudėlioja, surikiuoja į eilę (pvz., iš kėdučių sustato traukinuką). Nudažo paveiksluką kaitaliodamas dvi ir daugiau spalvų.</p> <p>* Grupuoja daiktus pagal išorinius požymius, bando pastatyti bokštą iš skirtingo dydžio kaladėlių: bokštui sugriuvus, daro bokšto pagrindą iš daugiau (didesnių) kaladėlių.</p> <p>* Atsakydamas į klausimą „Kiek?“, vartoja žodžius „daug“, „vienas“, „nė vieno“. Randa dvi korteles, kuriose pavaizduota po tiek pat daiktų. Dėliodamas dėlionę vis pasižiūri, ar kitas žaidėjas turi tiek pat detalių, kiek ir jis.</p> <p>* Žaisdamas vartoja sąvokas „Pirmas, antras“.</p> <p>* Pridėdamas vieną lazdelę prie kitos, nustato, kuri lazdelė iš trijų yra vidutinio dydžio ir ją padeda tarp trumpiausio ir ilgiausio, išrikiuoja kamuolius nuo mažiausio iki didžiausio. Pasako, kad katinėlis yra mažesnis už šuniuką.</p> <p>* Surikiuoja žaislus nuo mažiausio iki didžiausio.</p> <p>* Žino savaitės trukmę, jos dienų seką, apibūdina metų laikus pagal pokyčius gamtoje.</p>
---	--

Emocijų suvokimas ir raiška

Vaiko pasiekimai				
2–3 metų	3–4 metų	4–5 metų	5–6 metų	Pažengusiems
Išreiškia nerimą pamatęs	Pradeda valdyti savo	Pradeda vartoti emocijų	Valgo tvarkingai, dažniausiai	

nepažįstamą žmogų. Atspindi kitų vaikų emocijų raišką.	emocijas. Atpažįsta kito vaiko ar suaugusiojo emocijų išraiškas.	pavadinimus. Valgo savarankiškai, kai jam primenama, po valgio skalauja burną. Domisi, kuris maistas sveikas ir naudingas. Savarankiškai nusirengia, apsirengia, nusiauna ir apsiauna batus. Priminus, plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto. Susitvarko žaislus.	taisyklingai naudojasi stalo įrankiais, serviuoja ir tvarko stalą. Domisi, koks maistas sveikas ir visavertis. Savarankiškai tvarkosi žaislus ir veiklos vietą. Savarankiškai ar priminus laikosi sutartų saugaus elgesio taisyklių, žino, kaip saugiai elgtis gatvėje, kur kreiptis iškilus pavojui.	
Vaiko veiksenų pavyzdžiai				
Ankstyvasis amžius * Vartydamas knygeles, išreiškia savo emocijas. Vartoja žodžius: „liūdnas“, „linksmas“, „piktas“, „geras“ ir pan. * Rodo užuojautą draugui, kartu džiaugiasi. Mimika parodo savo emocinę būseną: linksmas, piktas, liūdnas ir t. t.		Ikimokyklinis amžius * Dėlioja simbolines nuotaičių korteles, kūno išraiška pavaizduoja jausmus. * Žaisdamas pratinasi įvardinti savo ir draugo jausmus. * Panardinęs rankas į vandenį bando atsipalaiduoti, išsakyti ką jaučia. * Stebi ir aptaria šeimos gyvenimo nuotraukas. * Žaisdamas, kūno raiška, mimika imituoja įvairias emocines būsenas. * Pastebi draugo emocinę būseną: kartu džiaugiasi, paguodžia, paglosto. * Dalyvauja akcijose: „Savaitė be patyčių“.		

Iniciatyvumas ir atkaklumas

Vaiko pasiekimai				
2–3 metų	3–4 metų	4–5 metų	5–6 metų	Pažengusiems
Pats pasirenka daiktus, su jais žaidžia. Noriai mokosi iš tų, su kuriais jaučiasi saugus.	Mėgsta išbandyti pasiūlytus naujus žaislus, žaidimus, neįprastą veiklą. Ekspresyviai reiškia savo norus, sako „ne“.	Įsitraukia į suaugusiojo pasiūlytą veiklą jam, vaikų grupei, visai vaikų grupei. Susidūręs su kliūtimi, nesėkme, bando daryti kitaip, laukia pagalbos. Bando įveikti kliūtis.	Plėtoja veiklą, ją tęsia po dienos miego, kitą dieną. Ilgesniam laikui įsitraukia į suaugusiojo pasiūlytą veiklą. Kreipiasi pagalbos į draugus ir tik po to į suaugusįjį.	

Vaiko veiksenu pavyzdžiai	
<p>Ankstyvasis amžius</p> <ul style="list-style-type: none"> * Pats pasirenka, kokią lėlytę aprengs, kokią knygelę vartys. * Pats pasirenka, ką nori veikti, ką veiks vėliau. * Žaidžia sumodeliuotą žaidimą „Kaip pasiekti šuniuką“. 	<p>Ikimokyklinis amžius</p> <ul style="list-style-type: none"> * Atlikdamas darbus, užduotis kartoja tol, kol pavyksta, renkasi kitas priemones, būdus. * Prašo, ragina, stengiasi sudominti, kad draugai tęstų pradėtą iš vakaro žaidimą, veiklą. * Siūlo idėjas, kaip įdomiau pasveikinti draugą, kokius daiktus pasiimti į išvyką ir pan. * Ištikus nesėkmei, noriai priima draugo ar suaugusiojo patarimus. * Ilgą laiką veikia, žaidžia vienas ar su draugais.

Ugdymo(si) metodai.

Įstaigos ikimokyklinio ugdymo(si) programoje vadovaujamosi šiais metodais:

- žaidybinis metodas, kuris skatina vaikų teigiamas emocijas, padeda formuoti socialiniams įgūdžiams, natūraliu būdu sukonzentruoti dėmesį į ugdomąją veiklą;
- vaizdinis metodas, nukreiptas į vaizdinių formavimą apie vaikus supančio pasaulio objektus ir reiškinius;
- praktinis metodas, kurio pagalba vaikams padedama per veiklą pažinti ir suprasti juos supančią aplinką;
- žodinis metodas (pasakojimas, pokalbis) suteikiantis galimybę perduoti informaciją;
- kūrybinis metodas, sudarantis sąlygas vaikams kelti ir įgyvendinti savo idėjas, ieškoti problemų sprendimo būdų;
- projektinis metodas, padedantis formuoti įvairesnį ugdymo procesą.

Metodai nėra statiški, jie papildomi, atnaujinami, atsižvelgiant į vaikų norus, pedagogų sumanymus, vietas, šeimos siūlymus, pedagogų gerą patirtį.

Ugdymo(si) priemonės.

Siekiant vaikų ugdymo(si) tikslų įstaigoje taikomos priemonės:

- ugdomosios veiklos planavimas – veikimo kryptis, kuri padeda pasiekti vieno ar kito tikslo;
- edukacinė aplinka (fizinė ir psichologinė) – dinamiška ugdymo ir ugdymosi erdvė, sukurta ir veikiama ugdytojų numatytam ugdymo tikslui pasiekti;
- materialinė aplinka – daiktinės priemonės reikalingos programoje apibrėžtam ugdymo turiniui įgyvendinti.

Ugdomosios veiklos planavimas.

Įstaigoje taikomas struktūrizuotas vaikų ugdomosios veiklos planavimas, kuris atspindi vaikų veiklos tikslą, uždavinius:

- individualioje vaiko veikloje;
- veikloje grupelėmis (statybiniai, siužetiniai, vaidmeniniai žaidimai; pažintinė, tiriamoji, meninė veikla);
- veikloje visai grupei (ryto ratas, naudojama literatūra, žaidimai lauke, išvykos, ekskursijos), veikla už grupės (muzika, kūno kultūra, dailė);
- bendradarbiavime su šeima kitais pedagogais, specialistais.

Kiekvienas ugdomosios veiklos planas pedagogo apmąstomas ir reflektuojamas, numatant tolimesnes veiklos veikimo kryptis.

Edukacinė aplinka.

Fizinė aplinka:

• grupės aplinka padalinta į įvairaus dydžio saugias, jaukias, estetiškas, artimas namų aplinkai erdves: kūrybinei veiklai, pažintinei, tiriamajai veiklai, aktyviam judėjimui bei kūrybiniam, vaidmeniniam žaidimams;

- aplinka pertvarkoma, atsižvelgiant į vaikų amžių, poreikius ir ugdymo tikslus;
- pedagogo fantazija neribojama, skatinama inovacijų paieška;
- visos priemonės, žaislai, ir kt. lengvai vaikų pasiekiami, prieinami;
- grupėse kuriami orientaciniai kempeliai (ramybės, aktyvaus judėjimo, meniniai, skaitymo ir t. t.);

• vaikų veikla plėtojama ne tik grupėje. Etnografinės krypties grupėje įkurta „Seklyčia“, kurioje vaikams organizuojamos edukacinės valandėlės. Salės pritaikytos vaikų meninei ir judriai veiklai, renginiams. Lauke įrengtos funkcionalios erdvės vaikų įvairiai veiklai.

Psichologinė aplinka:

- saugus, pasitikėjimą skatinantis mikroklimatas;
- palanki vaikų adaptacija, bendradarbiaujant su šeima;

- ugdymas organizuojamas, atsižvelgiant į spontaniškai kilusias vaikų idėjas, padedant jas realizuoti; problemų sprendimas „čia ir dabar“;
- ugdymas(is) grindžiamas sąveika ir dialogiškumu – vaikas lygiavertis bendruomenės narys.

Materialinė aplinka.

Grupės aplinkos turtingos bendro naudojimo priemonėmis:

- kūrybiniams, žaidimams, vaikų vaidybai, dailei, muzikai, kalbai, judėjimui, pažintinei, tiriamajai veiklai.

Pagrindinės vaiko ugdymosi priemonės:

- žaislai, žaidimai, įvairios medžiagos, daiktai, vaikiškos knygos, plakatai, nuotraukos.

Naudojamos specialios ugdymo priemonės, t. y. techninės – vaizdinės (multimedijos sistema, kompiuteriai, skaitmeninės mokymosi programos), pedagogų pagamintos priemonės.

V SKYRIUS UGDYMO(SI) PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS

Vaiko pasiekimai – tai susiformavusios vertybinės nuostatos, gebėjimai, supratimas, patirtis. Vertinimas – tai nuolatinis informacijos apie vaiką, jo ugdymo(si) ypatumus bei daromą pažangą kaupimas, interpretavimas ir apibendrinimas.

Ugdytinių vertinimas atliekamas vadovaujantis įstaigos vertinimo sistema ir Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų vertinimo aprašu. Vaiko vertintojai – grupės auklėtojos, specialistės, kiti pedagogai, tėvai ir pats vaikas.

Vertinimo metodai: stebėjimas; pokalbis; kūrybos darbų, elgesio, atskirų situacijų aprašymas ir jų analizė, pokalbis su vaiko tėvais.

Konfidenciali informacija – tai vaiko aprašai ir pedagogo dienoraštis. Vaiko aprašą auklėtoja rengia po vertinimo rudenį ir pavasarį. Auklėtoja kaupia įvairius stebėjimus, samprotavimus apie vaiką ir pan. Šią informaciją analizuoja tik pedagogai tiesiogiai susiję su vaiko ugdymu. Apibendrinti grupės vaikų pasiekimai, naudojami pedagogų darbo analizei bei įsivertinimui, planuojant tolimesnį ugdymo procesą.

VI SKYRIUS NAUDOTA LITERATŪRA IR INFORMACIJOS ŠALTINIAI

1. Bulotaitė, L.; Gudžinskienė, V.; Monkevičienė, O., et al. Gyvenimo įgūdžių ugdymas. Vilnius: Standartų spaustuvė, 2004.
2. Dodge, D. T.; Rudick, S.; Berke, K. Ankstyvojo amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas. Vilnius: Presvika, 2008.
3. Dodge, D. T.; Colker, L. J.; Heroman C. Ikimokyklinio amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas. Vilnius: Presvika, 2007.
4. Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministro įsakymas, 2005 m. balandžio 18 d. Nr. ISAK – 627.
5. Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministro įsakymas. „Dėl ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašo“, 2017 m. balandžio 24 d. Nr. V-268
6. Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras, Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas. Kaunas: Indigo print, 2014.
7. Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras, Metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo programai rengti. Vilnius: Sėpnų sala, 2006.